

України: офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222787.html>

5. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. №2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

Науковий керівник: д.ю.н. Харитонova Т. Є.

Шиманська Аліна Володимирівна

*студентка I-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1]. Але це ще зовсім не означає, що кожний результат творчої діяльності є об'єктом інтелектуальної власності. Зазвичай право Інтелектуальної власності розглядається у контексті цивільно-правового інституту, хоча це міждисциплінарне поняття. Більшість основних принципів та нюансів, пов'язаних з інтелектуальною власністю містяться у четвертій книзі Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Надалі пропонується розглянути деякі поняття права інтелектуальної власності та визначити проблемні положення.

Загалом варто почати з інтелектуальної власності – права на результат інтелектуальної або творчої діяльності людини або кількох осіб. Вона існує в декількох форматах. Це можуть бути авторське право, ліцензії різних типів, патенти, торгові марки, промисловий дизайн, комерційна таємниця і т.і. В контексті нашого повсякденного життя найчастіше ми стикаємося з авторським правом та ліцензіями. Авторське право належить фізичній особі (не організації) і виникає в момент створення продукту, його не потрібно ніде реєструвати чи ліцензувати. За бажанням авторське право можна позначити символом «копірайт», після якого пишеться прізвище і рік першого випус-

ку. Авторське право діє протягом життя автора і 70 років після його смерті і при цьому може передаватись у спадок. Після завершення дії авторського права твір переходить у суспільне надбання, це означає, що будь хто може його вільно використовувати без виплати авторської винагороди нащадкам автора. Авторські права поділяються на особисті немайнові та майнові. До особистих немайнових належать право авторства; право на своє ім'я, псевдонім, анонімність; оприлюднення або відмову від нього в будь-який момент до самого оприлюднення; право на захист репутації або від викривлення назви чи змісту твору. Особисті права неможливо передати іншій особі. Водночас до майнових прав належить право відтворювати твір (напр. транслювати пісню на радіо), здійснювати публічний показ, копіювати в будь-якій формі, поширювати, змінювати (напр. перекладати). Майнові права автор може передавати іншим особам чи організаціям на певних умовах, які часто передбачають матеріальну компенсацію.

Твори, на які не поширюється авторське право – це офіційні документи та їх переклади, державні символи та знаки, твори народної творчості, повідомлення про події і факти, які носять інформаційний характер, тобто новини, але не коментарі до них. Перед використанням будь-якого чужого твору потрібно отримати дозвіл на його використання, а також обов'язково вказати автора і джерело запозичення. Є випадки сумнісного використання, коли можна використати твір без необхідності отримання дозволу від автора, але з обов'язковим вказанням самого автора та джерела (вільне відтворювання твору в особистих цілях, напр. прослуховування придбаної пісні, використання твору для навчання). Порушення особистих авторських прав називають плагіатом, а порушення майнових прав піратством чи контрафакцією.

Ще одним цікавим направлення є право на знімок зроблений фотографом. Так, у фотографу виникає авторське право на сам знімок, але лише тоді, коли цей знімок не містить об'єктів захищених авторським правом. Напр., якщо це фотографія обкладинки книги, то потрібен дозвіл видавництва на публікацію такого фото. Професійні моделі укладають договір про передачу прав, і в такому разі для використання у власному портфоліо моделі потрібно отримати дозвіл від фотографа, від торгової марки. У випадку з звичайною моделлю, вона має право давати чи не давати дозвіл на публічний показ, відтво-

рення та розповсюдження зображення. При реєстрації в соціальних мережах в угоді користувача прописується право на поширення фото.

Доцільна є згадка про ліцензії – права використання певних об’єктів авторського права. Напр., ліцензія на використання програм. Ліцензії можуть надавати різні дозволи, бувають комерційні ліцензії – це закрите, власницьке або пропрістарне програмне забезпечення. Їх можна отримати за оплату і при цьому не можна копіювати програму, крім створення резервної чи архівної копії, або змінювати її. Може бути ліцензування за підпискою, пробна ліцензія на демонстраційну версію.

Незважаючи на те, що в Україні відбувається поступовий розвиток сфери інтелектуальної власності, все ж її стан в порівнянні з іншими розвинутими країнами залишається на низькому рівні. Цей стан найбільш негативно впливає на міжнародні економічні відносини. Так, недостатня налагодженість законодавства спричиняє виникнення колізій між вітчизняними та міжнародними правовими актами, внаслідок чого судові рішення у схожих справах можуть досить сильно відрізнятись. Так як знання в наш час почали цінуватись значно більше, то відповідно і захист результатів інтелектуальної роботи має співвідноситись з реаліями, чого в Україні поки що не прослідковується. Проте розвиток цієї сфери став одним з головних політичних пріоритетів. Щоб покращити ситуацію, потрібно провести ряд заходів, таких як реформування порядку судового розгляду, швидкий розгляд законопроектів про зміни в системі захисту інтелектуальної власності, узгодження з європейським законодавством, розробка та виконання алгоритму якісної підготовки спеціалістів. Ще однією проблемою, яка витікає з відсталої системи регулювання сфери інтелектуальної власності, є небажання інвесторів залучатись до роботи у науко-галузях. Нормативно-правова база у сфері інтелектуальної власності постійно вдосконалюється і оновлюється, тому необхідно створити правові механізми, які дозволять максимально захистити національного виробника та іноземного інвестора від правопорушень та зловживань у цій сфері, кількість яких невпинно зростає [2].

Згідно з судовою реформою 2016 року почалося створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, що продемонструвало суспільству перші кроки до вирішення проблеми. Але, на жаль, цей суд так і не почав функціонувати. Україна для встановлення підтримки має почати партнерство з Всесвітньою організацією інтелектуаль-

ної власності, Європейським патентним відомством та зарубіжними патентними відомствами.

Отже, інтелектуальній власності в Україні притаманна орієнтація на європейські норми у цій сфері, проте розвиток і покращення відбуваються повільніше, ніж цього вимагають сучасні тенденції. Якщо реформування пройде успішно, то це призведе до налагодження інвестицій, зростання інновацій, торгівлі та покращення державної економіки в цілому. Крім проблем на загальнодержавному рівні, потрібно звертати увагу на дотримання прав у сфері інтелектуальної власності в повсякденному житті, так як дотримання закону пересічними громадянами також допомагає змінити правосвідомість на державному рівні загалом.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: навч. посіб. В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін. К.: Національна академія управління, 2014. 352 с.
3. Про авторське право і суміжні права Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Спасова К. І.